

دو فصلنامه علمی تخصصی پژوهش در آموزش ابتدایی
سال دوم، شماره ۳، بهار و تابستان ۱۳۹۹. صفحات: ۱۶-۲۴.

سنجش کیفیت زندگی دانش آموزان دختر پایه ششم ابتدایی در مدرسه

مرجان کیان^۱، صدیقه یاسمی^۲

^۱ * استادیار گروه مطالعات برنامه درسی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

Email: Kian@Khu.ac.ir

^۲ دانشجوی دکتری برنامه درسی دانشگاه خوارزمی، معلم دوره ابتدایی منطقه ۱۲ آموزش و پرورش شهر تهران.

اطلاعات مقاله

دریافت: ۱۷ مهرماه ۱۳۹۸

پذیرش: ۴ خردادماه ۱۳۹۹

واژگان کلیدی:

کیفیت زندگی، دانش آموزان، دوره ابتدایی

چکیده

هدف پژوهش حاضر، سنجش کیفیت زندگی در مدرسه برای دانش آموزان پایه ششم ابتدایی بود. روش پژوهش توصیفی و از نوع پیمایشی بود. جامعه آماری پژوهش حاضر را کلیه دانش آموزان دختر پایه ششم ابتدایی شهر بابل که در سال ۹۷-۱۳۹۶ مشغول به تحصیل بودند، تشکیل دادند. روش نمونه گیری، خوشه‌ای چند مرحله‌ای بود. حجم نمونه بر اساس جدول مورگان ۳۴۰ نفر برآورد شد. ابزار پژوهش، پرسشنامه کیفیت زندگی در مدرسه (اینلی و بورگ، ۱۹۹۲) بود که روایی و پایایی آن در جامعه ایران تأیید شده است. داده‌ها با استفاده از آزمون‌های t تک نمونه‌ای و آزمون رتبه‌ای فریدمن مورد تحلیل قرار گرفت. یافته‌ها نشان داد دانش آموزان ابعاد رضایت عمومی، رابطه با معلم، فرصت، پیشرفت، ماجراجویی و انسجام اجتماعی را مطلوب ارزیابی کرده‌اند، اما در بعد عاطفه منفی، میانگین نمونه پژوهشی برابر با میانگین فرضی جامعه است. همچنین رتبه‌بندی ابعاد کیفیت زندگی حاکی از این است که بعد «انسجام اجتماعی» در اولویت اول و بعد «پیشرفت» در اولویت آخر قرار دارد. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که کیفیت زندگی دانش آموزان پایه ششم در مدارس شهرستان بابل در وضعیت مناسبی قرار دارد.

Journal of Research in Elementary Education

Volume ۲, Issue ۳, Spring and Summer ۲۰۲۰. Pages: ۱۶-۲۴.

Quality Assessment of Female Sixth Grade Students' Life in Elementary Schools

Marjan Kian^۱, Sedighe Yasemi^۲

^۱. Assistant Professor of Curriculum Studies, Faculty of Psychology and Educational Science, Kharazmi University, Tehran, Iran.

^۲. Ph.D. Candidate in Curriculum Studies at Kharazmi University, Teacher of Tehran Department of Education.

ARTICLE INFORMATION

Received: ۹ October ۲۰۱۹

Accepted: ۲۴ May ۲۰۲۰

Keywords:

Quality of Life, Students, Elementary period

ABSTRACT

The aim of this study was to evaluate the life quality of sixth grade students of elementary schools. The study was a descriptive survey. The statistical population includes all female sixth grade students of elementary schools in Babol who were educating in academic year ۲۰۱۶-۲۰۱۷. The sampling method was of a clustering multistage type. The sample size was estimated ۳۴۰ according to Morgan's table. The research instrument was the life quality questionnaire in school (Aynly and Borg, ۱۹۹۲) whose validity and reliability have been confirmed for Iranian society. Friedman and single-sample t-tests were used to analyze the data. Results showed that students' evaluation of public satisfaction, relationship with the teacher, opportunity, progress, adventure and social cohesion was adequate. But in regarding the negative affect factor, the sample mean was equal to the average of the hypothetical population. The rating of life quality showed that the social cohesion was the first priority and the progress was the last one. Based on the results, it can be concluded that sixth grade students' life in schools of Babol is in a good condition.

مقدمه

یکی از مهم‌ترین مولفه‌های بهداشت و ارتقای سطح سلامت افراد در جامعه، کیفیت زندگی است. کیفیت زندگی، ساختاری چند بعدی است که مشتمل بر اجزای فیزیکی، عاطفی، ذهنی، اجتماعی و رفتاری است از سوی پژوهشگران به عنوان یک مفهوم چند بعدی هم از نظر ابعاد عینی و هم از نظر ابعاد ذهنی بررسی شده است (Kraemer, McIntyre & Blacher, ۲۰۰۳). چالش اصلی بهداشت در قرن بیستم «زنده ماندن» بود، ولی «زندگی با کیفیت بهتر» چالش اصلی در قرن حاضر است. کیفیت زندگی، مفهومی فردی است و در برگیرنده مفاهیم مختلفی از جمله وضعیت بدنی، انسجام اجتماعی، وضعیت روحی-روانی و درک سلامتی است (Von Mackensen, ۲۰۰۷). تعاریف مختلفی برای کیفیت زندگی ارائه شده است؛ سازمان جهانی بهداشت^۱ در تعریف کیفیت زندگی بیان می‌کند که ادراکات و سنجش افراد از وضعیت زندگی خود، تحت تأثیر نظام فرهنگی و ارزشی موقعیت است که در آن زندگی می‌کنند (Massam, ۲۰۰۲). کیفیت زندگی، درک فرد از جایگاهش در زندگی است که در بافت نظام فرهنگ و ارزش‌هایی که در آنها زندگی می‌کند، معلوم می‌شود و در ارتباط با اهداف، انتظارات، استانداردها و نگرانی‌های اوست (Shah and et all, ۲۰۱۱). بنابر دیدگاه دونالد (Donald, ۲۰۰۱) کیفیت زندگی یک اصطلاح توصیفی است که اشاره به سلامت و ارتقای عاطفی، اجتماعی و جسمی افراد و توانایی آنها برای انجام مسئولیت‌های روزمره دارد. (Cokluk & Yilmaz, ۲۰۰۷) کیفیت زندگی مدرسه^۲ را به عنوان ترکیب تجربیات مثبت و منفی در مورد مدرسه و دیگر احساسات مربوط به حوزه خاص زندگی در مدرسه و نتایج آن تعریف می‌کنند. تمامی پژوهشگران در مورد مفهوم کیفیت زندگی در سه اصل توافق دارند: اول آنکه کیفیت زندگی حاصل یک ارزشیابی ذهنی است و خود فرد بهتر از هر کس دیگری می‌تواند درباره کیفیت زندگی خود قضاوت کند. دوم اینکه کیفیت زندگی یک ماهیت پویا است نه یک ماهیت ایستا، بدین معنا که در طول زمان همگام با تغییرات درونی و بیرونی تغییر می‌کند. اصل سوم اینکه کیفیت زندگی یک مفهوم چندبعدی است و باید زوایا و ابعاد مختلفی سنجیده شود که این ابعاد، محور اصلی چهارچوب پنداشتی تحقیقات کیفیت زندگی را تشکیل می‌دهد (Kazemi & Momeni Mehravar, ۲۰۰۹). از سوی دیگر، کیفیت زندگی با مفاهیمی چون به‌زیستی، خرسندی، رضایت از زندگی و زندگی خوب مترادف در نظر گرفته شده و معیاری برای ارزیابی میزان محقق شدن نیازهای روحی، روانی و مادی جامعه و خانواده‌هاست (Pal & Kumar, ۲۰۰۵). کیفیت زندگی ضعیف می‌تواند بر روی ارتباطات خانوادگی نیز اثر گذارد و موجب به‌کارگیری سازوکارهای مقابله و سازگاری نامؤثر در افراد شود و در نهایت موجب افزایش تنش در آنان گردد (Ebadi, ۲۰۰۸).

بسیاری از پژوهشگران، کیفیت زندگی مدرسه را یک جنبه مهم آموزش در مدرسه می‌دانند (Thien & Razak, ۲۰۰۰)؛ (Anderson & Bourke, ۲۰۱۳) بررسی ادبیات نشان می‌دهد که مطالعات کیفیت زندگی مدرسه برای تمامی مقاطع تحصیلی، مدارس ابتدایی (Yoon & Jarvinen, ۲۰۱۶)، مدارس متوسطه (Ereş & Bilasa, ۲۰۱۷; Kang, Moon, Jang, Lim, &

۱. World Health Organization (WHO)

۲. Qualities of School Life

Kim, ۲۰۱۶) و آموزش عالی (Cokluk & Yilmaz, ۲۰۰۷; Ozdemir, ۲۰۱۲) انجام گرفته است. نتایج کلی مطالعات نشان می‌دهد درک دانش‌آموزان از کیفیت زندگی مدرسه به متغیرهای مختلفی از جمله انتظارات آنها از مدرسه، فعالیت در کلاس درس، نگرش آنها نسبت به معلمان (Yoon & Jarvinen, ۲۰۱۶)، نظم و انضباط در کلاس و متغیرهای جمعیت شناختی از جمله وضعیت اقتصادی اجتماعی و جنسیت بستگی دارد.

بسیاری از معلمان هنگامی که تدریس را شروع می‌کنند، تصور روشنی از واقعیت‌های کار در مدرسه و وضعیت کلاس‌ها و دانش‌آموزان ندارند. دنیای شاگردان بسیار متفاوت با دنیای بزرگسالان است و ایجاد رابطه با دانش‌آموزان و برانگیختن آنان برای یادگیری، کار آسانی نیست. ما در شرایطی زندگی می‌کنیم که بسیاری از دانش‌آموزان نوجوان، فاقد انگیزه‌های کافی برای پیشرفت هستند. این مشکل دلایل گوناگونی دارد. نظام تعلیم و تربیت نتوانسته است به انگیزه‌های طبیعی و خدادادی کودکان و نوجوانان و جوانان به درستی پاسخ دهد (Lotfabadi, ۲۰۱۵). کیفیت زندگی مدرسه نیز برای اجتماعی شدن دانش‌آموزان بسیار مهم است. علاوه بر یادگیری در مدرسه، دانش‌آموزان نیز زبان و رفتارهایی را می‌پذیرند که در جامعه انسانی و مردم‌سالار قابل قبول هستند (Mok & Flynn, ۲۰۰۲). به هر حال، همراه بارشده کودکان، ماهیت ارتباطات اجتماعی، مفهوم خود، هویت جنسی و خودآگاهی در کودکان رشد فزاینده ای می‌یابد که همگی مقوله‌هایی مرتبط با رشد عاطفی و اجتماعی هستند. کودکان مدرسه، با تعداد زیادی از افراد شامل اعضای خانواده، معلمان و دوستان و هم‌کلاسی‌ها رابطه دارند و بیشترین ساعات روز را در مدرسه و کنار دیگر هم‌کلاسی‌های خود می‌گذرانند با بزرگتر شدن این کودکان شکل انضباط تا حدود زیادی تغییر می‌کند و مسائل جدیدی در روابط با هم‌سالان و معلمان به وجود می‌آید. احساس توانایی و شایستگی، برقراری رابطه بر اساس همکاری است (Carbaci, ۲۰۱۰).

در این زمینه مطالعات متعددی به سنجش کیفیت زندگی دانش‌آموزان در مدرسه پرداخته‌اند. (Soltani, ۲۰۱۲, Karshki, Aghamohammadian, Abdekhodae) روایی و پایایی پرسشنامه کیفیت زندگی در مدرسه را بررسی کردند. نتایج نشان داد ۶/۹ درصد از دانش‌آموزان دارای کیفیت زندگی در مدرسه خیلی مطلوب، ۲۶ درصد مطلوب، ۴۶/۲ درصد متوسط و ۱۸/۱ درصد نامطلوب و ۲/۷ درصد نیز کیفیت زندگی در مدرسه را خیلی نامطلوب دانستند. همچنین در ابعاد فرصت، ماجراجویی و پیشرفت و رضایت عمومی و عواطف منفی در بین دانش‌آموزان دختر و پسر تفاوت معناداری مشاهده نگردید. پژوهش (Karshaky, MomeniMahmouei, & Qureishi, ۲۰۱۴) با هدف مقایسه انگیزش تحصیلی و کیفیت زندگی دانش‌آموزان پسر مشمول ارزشیابی توصیفی با ارزشیابی سنتی پایه چهارم ابتدایی نشان داد که بین کیفیت زندگی در مدرسه آموزشی که با ارزشیابی کیفی - توصیفی سنجش می‌شوند با دانش‌آموزانی که تحت سنجش با ارزشیابی سنتی بودند، تفاوت معناداری مشاهده نشد.

به علاوه، نتایج مطالعه (Eftekhar, Nejomi, & Kohpayehai, ۲۰۰۳) که به مقایسه کیفیت زندگی دانش آموزان نابینا با همتایان بینای آنها در شهر تهران پرداخته‌اند، حاکی از آن است که بین کیفیت زندگی دو گروه مورد بررسی تفاوت معنی داری وجود ندارد؛ تنها در حوزه تحرک کیفیت زندگی تفاوتی معنی دار دیده شده است. همچنین (FirouzJah & Sohrabi, ۲۰۱۳) در پژوهش خود سه نوع کیفیت زندگی مطلوب، متوسط و پایین را مشخص نمودند. همچنین نشان دادند که افراد با کیفیت زندگی متوسط، بیشترین امتیاز را در زمینه متغیرهای اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی و سرمایه اجتماعی به خود اختصاص داده‌اند و میزان این سه متغیر در انواع کیفیت زندگی نیز متفاوت به دست آمد. (Eres & Bilasa, ۲۰۱۶) ادراکات دانش آموزان دبیرستانی از کیفیت زندگی مدرسه در آنکارا را بررسی کردند. نتایج نشان داد دانش آموزان درک کافی نسبت به کیفیت زندگی مدرسه دارند اما ادراک آنها از ابعاد کیفیت زندگی مدرسه، متفاوت است، ادراک آنها از مولفه «وضعیت» بالاتر از حد متوسط، ادراک آنها از مولفه «مدیریت مدرسه» پایین تر از حد متوسط و ادراک آنها از مولفه «دانش آموز» که شامل روابط متقابل بین دانش آموزان است، در حد متوسط بود. با این حال، (AzimiHashemi, ۲۰۰۵) در مطالعه خود با عنوان «رضایت از زندگی و دینداری در بین دانش آموزان دوره متوسطه» دریافتند که کمتر از نیمی از دانش آموزان نمونه تحقیق (۴۲/۵ درصد) از زندگی رضایت زیاد دارند و بیش از نیمی از آنان در حد متوسط از زندگی راضی هستند. بیشترین نسبت نارضایتی دانش آموزان از محیط زندگی است. رضایت از شبکه دوستی و مدرسه در مجموع به یکدیگر نزدیک است و در حد وسط رضایت از محیط زندگی و خانواده قرار دارد.

امروزه بیشتر روان‌شناسان تربیتی و برنامه‌ریزان درسی معتقدند کارکنان مدرسه در سلامت روان دانش آموزان، نقش‌های حرفه‌ای دارند. مسئولیت اولیای مدرسه فقط در پرورش نیروی عقلی و آشنا کردن دانش آموزان به مسائل عاطفی و اخلاقی خلاصه نمی‌شود. مدرسه مسئول تغییر و اصلاح رفتارهای ناسازگارانه و تامین بلوغ عاطفی و سلامت روانی دانش آموزان است. در مدرسه دانش آموزان دوست داشتن و دوست داشته شدن را تجربه می‌کنند. معلم با محبت و توجه، آنان را در مسیر صحیح هدایت می‌کند. چگونگی برقراری روابط درست عاطفی، سازگاری با دیگران، مسئولیت‌پذیری، راه‌های مبارزه با کینه‌توزی، دیگر آزاری و حسادت را دانش آموز در مدرسه می‌آموزد. براساس یافته‌های نظری و پژوهشی و اهمیت کیفیت زندگی در طول مراحل زندگی در این پژوهش سعی بر آن است تا کیفیت زندگی دانش آموزان دختر پایه ششم ابتدایی در مدرسه بررسی شود.

روش‌شناسی

روش پژوهش حاضر توصیفی و از نوع پیمایشی بود. جامعه آماری پژوهش، شامل تمامی دختران پایه ششم دبستان شهرستان بابل بود که در سال تحصیلی ۹۷-۱۳۹۶ مشغول به تحصیل بودند. ۳۴۰ نفر از دانش آموزان دختر با استفاده از جدول مورگان و نمونه‌گیری خوشه‌ای انتخاب شدند. پس از کسب مجوز از اداره آموزش و پرورش، ابتدا

از بین مناطق چهارگانه شهرستان بابل، به تصادف سهمدرسه انتخاب گردید و سپس از هر مدرسه یک کلاس پایه ششم به صورت تصادفی انتخاب شد. در نهایت ۱۲ کلاس پایه ششم در پژوهش شرکت کردند. برای گردآوری داده‌ها، از پرسشنامه کیفیت زندگی در مدرسه^۱ (Ajnelly & Bourke, ۱۹۹۲) استفاده شد. این پرسشنامه دارای ۳۹ سوال است. پرسش‌های مندرج در پرسشنامه شامل هفت مقیاس است که دو مقیاس کلی (رضایت کلی و عاطفه منفی) و پنج مقیاس دیگر اختصاصی اند (همبستگی اجتماعی، فرصت، معلم، ماجرا و پیشرفت یا موفقیت). سوال‌های پرسشنامه کیفیت زندگی در مدرسه دارای چهار گزینه «کاملاً موافق»، «موافق»، «مخالف» و «کاملاً مخالف» بود که به ترتیب نمره ۴، ۳، ۲، ۱ برای نمره‌گذاری به آنها تعلق گرفت. روایی و پایایی این پرسشنامه را (Mok & Flynn, ۲۰۰۲) تایید نموده و در پژوهش (Soltani and et all, ۲۰۱۲) پایایی پرسشنامه نیز معادل ۰/۸۵ محاسبه شده است. در پژوهش حاضر ضریب پایایی به دست آمده به روش آلفای کرونباخ برابر (۰/۸۳) بود که نشان می‌دهد ابزار پژوهش برای جامعه دانش‌آموزان ایرانی مناسب بوده است. در مرحله آخر، داده‌های استخراج شده با کمک نرم‌افزار آماری SPSS نسخه ۲۱، در بخش آمار توصیفی با استفاده از میانگین و انحراف معیار و در بخش آمار استنباطی با استفاده از روش آماری آزمون تی تک نمونه‌ای و آزمون رتبه‌ای فریدمن در سطح معناداری $p < 0/05$ تحلیل شدند.

یافته‌ها

داده‌ها در دو سطح توصیفی و استنباطی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. در بخش آمار توصیفی میانگین و انحراف استاندارد مربوط به متغیر و زیر مقیاس‌های آن مشخص شد. همان‌گونه که نتایج نشان می‌دهد خرده مقیاس انسجام اجتماعی دارای بیشترین میانگین (۲۵/۶۰) و خرده مقیاس پیشرفت دارای کمترین میانگین (۱۲/۹۷) است (جدول ۱).

جدول ۱. میانگین و انحراف استاندارد خرده مقیاس‌های کیفیت زندگی

متغیر	زیر مقیاس‌ها	میانگین	انحراف استاندارد
	رضایت عمومی	۱۹/۲۲	۲/۳۹
	عواطف منفی	۱۵/۲۱	۲/۸۱
کیفیت زندگی	رابطه با معلم	۱۶/۳۰	۲/۰۹
در مدرسه	فرصت	۱۹/۸۰	۲/۲۱
	پیشرفت	۱۲/۹۷	۱/۶۷
	ماجراجویی	۱۶/۰۰	۱/۹۰
	انسجام اجتماعی	۲۵/۶۰	۲/۴۸

۱. The Quality of school life Questionnaire (QSL)

جهت بررسی وضعیت کیفیت زندگی دانش آموزان از آزمون t تک نمونه ای استفاده شد. به استناد نمرات بدست آمده از نمونه و انجام آزمون t تک نمونه ای نتایج تحلیل مشخص شد. در ابعاد رضایت عمومی، رابطه بامعلم، فرصت، پیشرفت، ماجراجویی و انسجام اجتماعی مقدار t در سطح $\alpha = 0/05$ در درجه آزادی ۳۳۹ معنادار است. بدین معنا تفاوت معناداری بین میانگین نظری و میانگین تجربی وجود دارد و با توجه به اینکه میانگین تجربی بزرگ تر از میانگین نظری است. لذا می توان بیان کرد که وضعیت رضایت عمومی، رابطه بامعلم، فرصت، پیشرفت، ماجراجویی و انسجام اجتماعی دانش آموزان در حد مطلوب است. اما در بعد عاطفه منفی مقدار t در سطح $\alpha = 0/05$ در درجه آزادی ۳۳۹ معنادار نیست (جدول ۲).

جدول ۲. آزمون t تک نمونه ای برای مقایسه میانگین ها

ابعاد	T	درجه آزادی	سطح معناداری (دو دامنه)	اختلاف میانگین ها
رضایت عمومی	۹/۴۱	۳۳۹	۰/۰۰۰۱	۰/۲۰
عواطف منفی	۱/۳۸	۳۳۹	۰/۱۶۷	۰/۰۴
رابطه با معلم	۱۱/۴۵	۳۳۹	۰/۰۰۰۱	۰/۲۶
فرصت	۱۵/۰۰	۳۳۹	۰/۰۰۰۱	۰/۳۰
پیشرفت	۱۰/۷۶	۳۳۹	۰/۰۰۰۱	۰/۲۴
ماجراجویی	۹/۷۶	۳۳۹	۰/۰۰۰۱	۰/۲۰
انسجام اجتماعی	۱۱/۹۱	۳۳۹	۰/۰۰۰۱	۰/۲۰

برای اولویت بندی و رتبه بندی ابعاد کیفیت زندگی از آزمون رتبه ای فریدمن استفاده شد. نتیجه این آزمون با مقدار خی دو $1558/65$ و در سطح 99% اطمینان معنی دار است (جدول ۳).

جدول ۳. آزمون معنی داری فریدمن برای اولویت بندی ابعاد کیفیت زندگی

ابعاد	داده ها
فراوانی نمونه	۳۴۰
خی دو	۱۵۵۸/۶۵
درجه آزادی	۶
سطح معناداری	۰/۰۰۰

نتایج میانگین رتبه‌ها نشان داد که بعد «انسجام اجتماعی» با ضریب ۶/۹۳ در اولویت اول قرار دارد. بعد «فرصت» با ضریب ۵/۳۸ در اولویت دوم، بعد «رضایت عمومی» با ضریب ۵/۱۰ در اولویت سوم، بعد «رابطه با معلمان» با ضریب ۳/۳۲ در اولویت چهارم، بعد «ماجرای جویی» با ضریب ۳/۰۴ در اولویت پنجم، بعد «عاطفه منفی» با ضریب ۲/۸۵ در اولویت ششم و بعد «پیشرفت» با ضریب ۱/۳۹ در اولویت هفتم قرار دارد (جدول ۴).

جدول ۴. رتبه‌بندی ابعاد کیفیت زندگی

رتبه	میانگین رتبه‌ها	ابعاد
۳	۵/۱۰	رضایت عمومی
۶	۲/۸۵	عاطفه منفی
۴	۳/۳۲	رابطه با معلمان
۱	۶/۹۳	انسجام اجتماعی
۷	۱/۳۹	پیشرفت
۵	۳/۰۴	ماجرای جویی
۲	۵/۳۸	فرصت

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف سنجش کیفیت زندگی دانش‌آموزان در مدرسه انجام شد. بدین منظور، ۳۴۰ نفر از دانش‌آموزان دختر پایه ششم شهرستان بابل مورد مطالعه قرار گرفتند. بررسی کیفیت زندگی دانش‌آموزان پایه ششم ابتدایی نشان داد که در میان ۷ بعد کیفیت زندگی افراد مورد مطالعه، بعد «انسجام اجتماعی» با میانگین (۲۵/۶۰) بیشترین نمره و بعد «پیشرفت» با میانگین (۱۲/۹۷) کمترین نمره را داشته‌اند. نتایج آزمون آتک نمونه‌ای جهت بررسی وضعیت کیفیت زندگی دانش‌آموزان پایه ششم ابتدایی نیز مشخص ساخت که دانش‌آموزان در تمامی زمینه‌ها به جز بعد عواطف منفی، از اینکه در مدرسه حضور دارند، رضایت کامل دارند و بر اساس پاسخ‌هایی که دانش‌آموزان به سوال‌های پرسش‌نامه داده‌اند آنان اعتقاد و ایمان دارند که مدرسه جایی است برای دوست داشته شدن، دوست داشتن و لذت بردن از اینکه در کنار معلمان و دیگر همکلاسان خود ساعاتی از روز را بگذرانند و تکالیف خود را به بهترین نحو انجام دهند چون اکثر دانش‌آموزان اطمینان دارند که مدرسه جایی است که برای آینده آماده می‌شوند. با توجه به اینکه پژوهشی که به‌طور مستقیم به سنجش کیفیت زندگی دانش‌آموزان دوره ابتدایی پرداخته باشد یافت نشد نمی‌توان در مورد تطابق یا عدم تطابق این یافته با یافته‌های سایر پژوهش‌ها اظهار نظر نمود، اما نتایج بررسی کیفیت زندگی ۳۰۰ نفر از دانش‌آموزان دختر دبیرستانی نشان داد بیشترین و کمترین نمره کیفیت زندگی دانش‌آموزان به ترتیب مربوط به عملکرد فیزیکی با میانگین (۸۳/۳۱) و درد بدنی (۳۴/۷۶) است

(MazlomiMahmodAbad, Zolghadr, Mirzaei-Alavijeh, & HasanBaigi, ۲۰۱۲). در پژوهش سلطانی و همکاران (Soltani et al., ۲۰۱۲) نیز ۶/۹ درصد از دانش آموزان دارای کیفیت زندگی در مدرسه خیلی مطلوب، ۲۶ درصد مطلوب، ۴۶/۲ درصد متوسط و ۱۸/۱ درصد نامطلوب و ۲/۷ درصد نیز کیفیت زندگی در مدرسه را خیلی نامطلوب دانسته‌اند. همچنین نتایج پژوهش (FirouzJah & Sohrabi, ۲۰۱۳)، نشان داد که ۱۱ درصد افراد جامعه آماری مورد پژوهش، دارای کیفیت زندگی مطلوب، ۵۹ درصد دارای کیفیت زندگی متوسط و ۳۰ درصد دارای کیفیت زندگی پایین بودند.

در تبیین نتایج می‌توان گفت که وجود مولفه‌های (رضایت کلی، همبستگی اجتماعی، داشتن فرصت مربوط به آینده، احساس موفقیت و توانایی در انجام کارها، رابطه متقابل دانش آموز و معلم و احساس خودانگیزگی در یادگیری و...) در مدارس امروزی، امری لازم و ضروری است و از طرفی معلمان و کارکنان مدارس، نقش اصلی را در پدید آوردن این محیط دارند، بنابراین مهم‌ترین و تنها راه توسعه، از دیدگاه عاطفی و اجتماعی در مدارس، آموزش معلمان و مربیان در بالاترین سطح تحصیلی مربوط به این حوزه و برگزاری آزمون‌های استاندارد شده به منظور محک زدن توانایی‌های آنان در این زمینه است و با توجه به اینکه پیشرفت هر کشوری، در گرو پیشرفت آموزش و پرورش آن کشور است، لازم است در کشور ما هم به این نکته توجه شود و منابع مادی و معنوی خاصی برای این سازمان در نظر گرفته شود. مدارس برای بهبود زندگی بسیاری از کودکان و نوجوانان و جوانان فرصت‌های بسیار مناسبی فراهم می‌کنند و به موازات حرکت در جهت آموزش همگانی نقش مدارس در ارائه خدماتی مانند: خدمات بهداشت روانی در امور تحصیل اهمیت روز افزون یافته است. در حال حاضر، در مدارس با حمایت کامل اجتماع بهترین محل برای برنامه‌های جامع بهداشت روانی به شمار می‌رود. با توجه به پایین بودن کیفیت زندگی دانش آموزان در بعد پیشرفت و موفقیت، در برنامه‌های مدارس این مسئله باید مورد توجه قرار گیرد. با توجه به نتایج به دست آمده در این پژوهش، پیشنهاد می‌شود که کارگاه‌های آموزشی و دوره‌های ضمن خدمت جهت افزایش شناخت و آگاهی معلمان در برخورد با دانش آموزان دارای مشکلات رفتاری و تلاش برای رفع مسائل عاطفی و رفتاری آنها برگزار شود. همچنین، از طریق فرهنگ سازی در جامعه به طبقه‌بندی عاطفی همچون دیدگاه شناختی و حرکتی توجه شود و معلمان بعد عاطفی زیستن کودکان در مدرسه را، به همان اندازه بعد شناختی، مورد تأکید قرار دهند و از آن غفلت نورزند. از جمله محدودیت‌های پژوهش حاضر محدود بودن نمونه آماری به دانش آموزان دختر است. بنابراین پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی از هر دو جنس دختران و پسران در نمونه آماری استفاده شود. محدودیت دیگر پژوهش آن بود که برخی از پاسخ دهندگان در پاسخ‌گویی به برخی از سوال‌ها طفره می‌رفتند؛ از این رو ممکن است بعضی از پاسخ‌ها توأم با نوعی محافظه کاری و ملاحظات بوده باشد.

References

- Anderson, L. W. Bourke, S. F. (۲۰۰۰). Assessing affective characteristics in the schools. *Routledge*.
- AzimiHashemi, M. (۲۰۰۰). Life Satisfaction and Religion Among High School Students (Ferdows, Dargaz and ۴,۵,۷ Mashhad Educational Areas). *Two Social Science Quarterly*, ۱ (۳): ۱۱۶-۸۳. [in Persian]
- Ainley, J. Bourke, S.F.(۱۹۹۲). Student views of primary schooling. *Research Papers in Education*. ۷(۲): ۱۰۷-۱۲۸.
- Carbaci, M. (۲۰۱۰). Developmental Psychology. Tehran: *Payam Noor Publications*.
- Donald, A. (۲۰۰۱). "What is quality of life? "Available at: www.jr.ox.ac.uk.
- Eres, F., & Bilasa, P.(۲۰۱۶). Middle School Students' Perceptions of the Quality of School Life in Ankara. *Journal of Education and Learning*, ۶(۱), ۱۷۰-۱۸۳.
- Eftekhari, H. Nejomi, M. Kohpayehai, J. (۲۰۰۳). Surveying the quality of life of blind students and their visual counterparts. *Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology*, ۷ (۴), ۴۹-۴۹. [in Persian]
- Ebadi, A.(۲۰۰۸). Design and Psychometric Assessment of the Quality of Life Questionnaire in Chemical Injuries, PhD Thesis, *Shiraz University of Medical Sciences*. [in Persian]
- FirouzJah, A. Sohrabi, S. (۲۰۱۳). Sociological Study of the Relationship between Quality of Life and Social Capital (Case Study: Tehran). *Journal of Socio-Cultural Development Studies*, ۱ (۲): ۱۵۷-۱۱۷۰. [in Persian]
- Kraemer, B. R. McIntyre, L. L. Blacher, J. (۲۰۰۳). Quality of life for young adults with mental retardation during transition. *Mental retardation*, ۴۱(۴), ۲۰۰-۲۶۲.
- Kang, H. Y. Moon, S. H., Jang, H. J., Lim, D. H., & Kim, J. H.(۲۰۱۶). Erratum: Acknowledgments Addition. Validation of "quality-of-life questionnaire in Korean children with allergic rhinitis" in middle school students. *Allergy, Asthma & Respiratory Disease*, ۴(۶), ۴۶۳-۴۶۳.
- Karshaky, H. MomeniMahmouei, H. Qureishi, B. (۲۰۱۴). Comparison of Educational motivation and quality of life of male students, subjected to descriptive evaluation with the traditional evaluation. *Research in Curriculum Planning*, ۱۱(۱۳): ۱۰۴-۱۱۴. [Full text in Persian]
- Kazemi, M. & MomeniMehravari, J. (۲۰۰۹). Relationship Between Quality Of Life & Hope In Breast Cancer Patients After Surgery. ۲ (۳ and ۴): ۲۰-۲۷. [in Persian]
- Lotfabadi, H. (۲۰۱۰). Educational Psychology. Tehran: *Aram Publications*. [Persian]
- Massam, B. H. (۲۰۰۲). Quality of life: public planning and private living. *Progress in planning*, ۵۸(۳), ۱۴۱-۲۲۷.
- Mok, M. M. C. Flynn, M. (۲۰۰۲). Determinants of students' quality of school life: A path model. *Learning Environments Research*, ۵(۳), ۲۷۰-۳۰۰.
- MazlomiMahmodAbad, S. Zolghadr, R. Mirzaei-Alavijeh, M. HasanBaigi, A. (۲۰۱۲). Relationship between Chronic Stress and Quality of Life in Female Students in Yazd City. *Journal of Dawn Health*, ۱۰ (۲): ۱-۱۰.
- Pal, A. K. Kumar, U. C. (۲۰۰۰). Quality of Life (QoL) concept for the evaluation of societal development of rural community in West Bangal, India. *Asia-Pacific Journal of Rural Development*, ۱۰(۲): ۸۳-۹۳.
- Shah, R. Kulhara, P. Grover, S. Kumar, S. Malhotra, R., Tyagi, S.(۲۰۱۱). Contribution of spirituality to quality of life in patients with residual schizophrenia. *Psychiatry Research*, ۱۹۰(۲-۳): ۲۰۰-۲۰۰.
- Soltani, R. Karshki, H. AghamohammadianSharbaf, H.R. Abdekhodae, M.S. (۲۰۱۲). Evaluation Of Validity And Reliability Of The Quality Of School Life Questionnaire In Mashhad Schools. *Journal Of Kerman University Of Medical Sciences*. ۱۹(۱): ۷۹-۹۳. [in Persian]
- Thien, L. M. Razak, N. A. (۲۰۱۳). Academic coping, friendship quality, and student engagement associated with student quality of school life: A partial least square analysis. *Social Indicators Research*, ۱۱۲(۳): ۶۷۹-۷۰۸.
- Von Mackensen, S.(۲۰۰۷). Quality of life and sports activities in patients with haemophilia. *Haemophilia*, ۱۳: ۳۸-۴۳.
- Yoon, J. Jarvinen, T. (۲۰۱۶). Are model PISA pupils happy at school? Quality of school life of adolescents in Finland and Korea. *Comparative Education*, ۵۲(۴): ۴۲۷-۴۴۸.